

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ СУДОЧИНСТВА ЗА УКРАЇНСЬКИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ: ВИДИ ТА СТАДІЇ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

АРТЕМ'ЄВА Наталія Павлівна - студент за ОКР «Магістр права» юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

УДК: 347.513

В статті розглядається актуальний питання здійснення громадянського судопроизводства за українським законодавством, розглядається поняття, стадії та види громадянського судопроизводства в Україні.

Ключові слова: цивільний процес, громадяни, держава, справи окремого судочинства, суд, судова система.

Цивільне судочинство – це порядок розгляду спорів у суді, що виникають із цивільних, сімейних, трудових правовідносин тощо.

Завдання цивільного судочинства визначені ст. 1 ЦПК: «Завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ із метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави».

Згідно зі ст. 15 ЦПК України суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також із інших правовідносин, крім випадків, якщо розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

Судова система України становить сукупність усіх судів держави, заснованих на єдиних засадах організації і діяльності, що здійснюють судову владу.

Судову систему України складають суди загальної юрисдикції та Конституційний Суд

України, який є єдиним органом конституційної юрисдикції. Суди загальної юрисдикції утворюють єдину систему судів, яка складається із загальних і спеціалізованих судів.

Третейські суди не входять до судової системи України.

Характерними ознаками судової системи України є її пристосованість до адміністративно-територіального устрою, різні рівні провадження, стабільність і єдність.

Суди розглядають справи в порядку позовного, наказного та окремого провадження.

Вид цивільного судочинства – це порядок розгляду, передбачених у законі і поєднаних у певні групи, цивільних справ у суді першої інстанції, що обумовлюється матеріально-правовою природою справ, які входять до групи, і характеризується самостійними засобами й способами захисту прав і інтересів, а також особливостями судової процедури.

У теорії цивільного процесу безперечно визнається, що причиною розподілу цивільного судочинства на види є різна матеріально-правова природа справ, що впливає на процедуру їх розгляду й дозволу.

Аналіз процесуального законодавства, а також аналіз висловлень ряду вчених-процесуалістів дозволяють припустити, що процесуальне провадження поєднує в собі три органічно взаємозалежних компоненти: процесуальні правовідносини, процесуальне доказування і процесуальні акти-документи. Завдяки цим елементам особливо наочно простежується предметна характеристи-

ка юридичного процесу. У найбільшій мірі предмет процесу виражається в процесуальних правовідносинах, що характеризуються специфічністю складу суб'єктів, юридичного змісту, об'єкта і юридичних фактів.

Позовне провадження являє собою судочинство з вирішення спорів про право за допомогою позову. Воно призначено для захисту порушених або оскаржених суб'єктивних цивільних прав громадян і організацій.

Наказне провадження – спрощене та скорочене порівняно з позовним, засноване на достовірних письмових доказах провадження в суді першої інстанції, що ставить на меті захист прав і законних інтересів шляхом забезпечення можливості примусового виконання ряду зобов'язань і обумовлене правовою природою матеріально-правових вимог, зазначених у законі, на основі яких може бути виданий судовий наказ.

Вид цивільного судочинства визначається характером і специфікою, підлягає захисту матеріального права чи охороняючого законом інтересу процесуальний порядок порушення, розгляду і вирішення певних груп цивільних справ у суді першої інстанції.

Цивільний процесуальний кодекс поділяє всі цивільні справи, що підлягають веденню суду загальної юрисдикції, на такі види: позовні справи; справи наказного провадження; справи, що виникають з публічних правовідносин; справи окремого провадження; справи, що виникають з рішень третейських судів; справи, що виникають з рішень іноземних судів та іноземних арбітражів.

Тим не менше, це ще не означає наявності шести видів цивільного судочинства в судах загальної юрисдикції. Вид цивільного судочинства характеризується не тільки наявністю особливих правил розгляду і дозволу певних груп цивільних справ. Необхідна певна сукупність загальних властивостей, при наявності яких можна було б говорити про окремий вид цивільного судочинства в рамках єдиної громадянської процесуальної форми. Найважливішими такими властивостями представляються, по-перше, однорідність предмета судового розгляду – загальні матеріально-правові особливості справ (наявність у них деяких загальних властивос-

тей), по-друге, наявність однорідної групи цивільно-процесуальних норм, спеціально пристосованих для розгляду та вирішення таких справ; по-третє, обмеження сфери дії даних процесуальних норм діяльністю суду першої інстанції.

Для позовного провадження головною умовою є наявність спору про право цивільному, що надійшов на розгляд суду. Воно було і залишається основним і найбільш поширеним видом судочинства, в порядку якого розглядаються справи по спорах, що виникають із цивільних, сімейних, трудових, житлових, земельних, екологічних та інших правовідносин. Позовне виробництво на даний момент має два різновиди: повне – судовий розгляд у судовому засіданні і спрощене – заочне виробництво.

Поряд зі справами по спорах про громадянське право (у широкому сенсі цього слова), які розглядаються в порядку позовного судочинства, до відання суду віднесені деякі справи, що виникають з публічних правовідносин (ст. 245 ЦПК).

Суд також розглядає справи, в яких немає спору про право.

Розглядаючи такі справи, суд захищає інтереси громадян і організацій, що охороняються законом, встановлюючи наявність чи відсутність безперечних прав, для підтвердження яких потрібно судові рішення (ст. 262 ЦПК).

Справи, що виникають з адміністративно-правових відносин, а також справи окремого провадження розглядаються за загальними правилами судочинства за окремими винятками, що встановлені ЦПК і іншим законодавством.

Не утворюють самостійних видів цивільного судочинства правила розгляду та вирішення справ, що виникають з рішень третейських судів (розділ 6 ЦПК), іноземних судів і міжнародних арбітражів (гл. 45 ЦПК).

Цивільне судочинство являє собою рух цивільної справи в суді, деяку взаємозв'язану сукупність етапів і (або) стадій його розгляду і вирішення. Стадією цивільного процесу називається визначена в процесуальному законі сукупність процесуальних дій, об'єднаних або спрямованих до однієї найближчої процесуальної мети: порушення справи, підго-

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто актуальне питання здійснення цивільного судочинства за українським законодавством, розглядається поняття, стадії та види цивільного судочинства.

товка справи до судового розгляду, розгляд і вирішення справи по суті і т.д.

Стадії цивільного судочинства пов'язані одна з одною в суворо визначеній послідовності, так що одна стадія стає можливою тільки після створення умов для переходу до неї на попередній стадії. Хоча далеко не всі стадії обов'язкові для кожного з цивільних справ, розглянутих судами.

Перша стадія – порушення справи. Воно здійснюється шляхом подання позовної заяви, просто заяви. Справа порушується прийняттям суддею заяви до свого провадження.

Друга стадія – підготовка справи до судового розгляду. Мета цієї стадії полягає в тому, щоб забезпечити своєчасне і правильне вирішення справи, як правило, в одному судовому засіданні.

Третя стадія процесу – розгляд справи в суді першої інстанції. У цій стадії справа розглядається і вирішується по суті, закінчуючись, як правило, винесенням рішення. У деяких випадках справа закінчується без винесення судового рішення.

Четверта стадія – оскарження рішень і ухвал мирового судді, що не вступили в законну силу (апеляційне провадження).

П'ята стадія – оскарження рішень і ухвал судів, що не вступили в законну силу (касаційне провадження).

Шоста стадія – виробництво, пов'язане з виконанням судових постанов (виконавче провадження). Ця стадія виникає в тих випадках, коли для виконання судової постанови необхідно забезпечити застосування спеціальних заходів примусового виконання. При нормальному розвитку процесу дана стадія є завершальною.

Однак іноді особи, які беруть участь у справі, вважають постанови суду з тих чи інших причин неправильними і після вступу в законну силу і тому просять про їх перевірку та перегляд. У цих випадках виникає

SUMMARY

The article deals with the topical issue of the civil proceedings in Ukrainian legislation, discusses the concept, stages and types of civil proceedings in Ukraine

сьома стадія цивільного процесу – перегляд рішень, ухвал і постанов суду, що набрали законної сили, в порядку нагляду.

Як виняток, виникає і восьма стадія процесу – перегляд за нововиявленими обставинами рішень, ухвал і постанов, що набрали чинності. Цю стадію справа проходить тільки в тих випадках, коли воно було розглянуто без урахування істотних обставин, які мали місце і в момент розгляду справи, але не були і не могли бути відомі на той час заявнику або суду, а також у разі скасування вироку або рішення, який став підставою прийняття судового акта.

Кожна з цих стадій, переслідуючи свою особливу мету, служить разом з тим рішенням загальних завдань та досягнення загальних цілей цивільного судочинства.

Література

1. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. // Верховна Рада України; Конституція, (Відомості Верховної Ради України (ВВР)), 1996, № 30, ст. 141); {Текст Конституції України відповідає тексту, що існував до внесення змін Законом «Про внесення змін до Конституції України» № 2222-IV від 08.12.2004}; –Тлумачення від 25.01.2012, підстава v003p710-12. – Режим доступу: –<http://zakon2.rada.gov.ua>.

2. Цивільний процесуальний кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 18.03.2004-№ 1618-IV. – Режим доступу: –<http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Цивільний процес» (відповідно до вимог ECTS) /уклад.: В. В. Комаров, В. В. Баранкова, В. А. Бігун та ін. –Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. – 168 с.ББК 67.9(4УКР).

4. Цивільний процес України: навчальний посібник, Логінов О.А., Штефан О.О. – Юрінком Інтер. –2012. –368 с.